

Guia d'aprenentatge
Gent Gran i salut comunitària
(3 ECTS)

Any acadèmic 2018-2019

Semestre: 1er Curs: 4t

Grau en Treball Social

Mòdul G: Espais professionals

Matèria: Treball Social en l'àmbit de la salut

Grau en Educació Social

Mòdul H: Espais professionals

Matèria: Educació Social en l'àmbit de la salut

Professora: Dra. Montserrat Garcia i Oliva

1.- Presentació de la matèria o assignatura

L'objectiu principal d'aquesta assignatura és conèixer les propostes d'acció social en l'àmbit de la gent gran i d'atenció a nivell de salut comunitària. El col·lectiu de gent gran, ha canviat radicalment en els últims 30 anys, fins aquest moment, aconseguir la jubilació significava passar a una situació de manca d'activitat, no només en l'àmbit laboral sinó també en la vida quotidiana. No obstant, aquesta idea ha canviat molt ràpidament i s'està reivindicant actualment un nou concepte de jubilació i d'atenció en situacions de dependència. Per a moltes persones grans una bona acció social és cabdal per canviar la perspectiva vital i crear nous significats que permetin millorar la qualitat de vida de les persones i del seu entorn.

Per què una assignatura com aquesta pot ser important per a un futur/a treballador/a social o educador/a social? Existeixen, com a mínim, tres motius principals. En primer lloc, perquè pot ajudar-nos a *comprendre millor* les complexitats del cicle vital de les persones grans. Segon, perquè l'acció social centrada en la persona vol ser una *eina de transformació social*, que aglutina l'acció de molts actors tant de caràcter local com comunitari. Tercer, perquè l'*educació gerontològica*, pot esdevenir un instrument important d'intervenció, acompanyament i *d'empowerment* per a l'educador/a i treballador/a social.

Els **continguts de l'assignatura** pretenen precisament oferir aquest doble enfocament: fer una mirada global a la realitat de la persona i entendre la salut comunitària com una eina significativa en l'acció social, i alhora oferir eines de treball, sensibilització, conscienciació i intervenció professional. Per tot això, els continguts estan dividits en cinc mòduls principals. En el *primer mòdul* es presentaran les característiques de l'envelliment sa, els canvis en la memòria i els tòpics en la relació d'ajuda a les persones grans. En el *segon mòdul* definirem l'envelliment patològic, descrivint tant símptomes com maneres d'intervenir. En el *tercer mòdul* ens aproximarem al Model de l'Atenció gerontològica Centrada en la Persona. En el *quart mòdul* tractarem els maltractaments a la gent gran. Finalment, en el *cinquè mòdul* caracteritzarem el burnout en els professionals i dibuixarem maneres de prevenir-lo.

2.- Competències a desenvolupar

- Conèixer els factors biològics i psicosocials associats al procés d'envelliment sa versus patològic.
- Saber elaborar la història de vida de les persones grans per a ser utilitzada com a eix vertebrador de les intervencions psicosocials.
- Mostrar habilitats de comunicació interpersonal en la interacció amb la persona gran, familiars i altres membres de l'equip.
- Detectar els tòpics que influeixen en la relació d'ajuda amb la persona gran.
- Aplicar els fonaments de l'Atenció Centrada en la Persona
- Detectar possibles casos de maltractament en la gent gran i saber intervenir.
- Reconèixer els símptomes característics del Burnout

3.- Continguts

Mòdul 1. L'envelliment sa

- 1.1. Envelliment sa: canvis característics
- 1.2. Memòria i envelliment
  - 1.2.1. La reminiscència
  - 1.2.2. La història de vida
- 1.3. Tòpics en la relació d'ajuda amb la persona gran
  - 1.3.1. Escolta Activa i altres habilitats comunicatives

Mòdul 2. Envelliment patològic

- 2.1. El deteriorament cognitiu
  - 2.1.1. Síntomes Cognitius
  - 2.1.2. Síntomes Psicològics i Conductuals
  - 2.1.3. Activitats de la Vida Diària
- 2.2. Intervenció en les persones amb demència
  - 2.2.1. Estimulació cognitiva
  - 2.2.2. Orientació a la realitat vs validació

Mòdul 3. Atenció Centrada en la Persona

- 3.1. Fonaments del model de l'ACP
- 3.2. Models centrats en la persona vs models centrats en el servei
- 3.3. Característiques de l'ACP

Mòdul 4. Els maltractament en la gent gran

- 4.1. Tipus de maltractament i senyals d'alerta
- 4.2. Factors de risc
- 4.3. Detecció del maltractament
- 4.4. Àmbits en que es produeixen

Mòdul 5. El burnout

- 5.1. Característiques del treball amb gent gran
- 5.2. Cuidem els professionals

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés l'estudiant mostrarà les següents evidències de les competències desenvolupades:

- Comprendrà millor les dinàmiques i complexitats de cicle vital de les persones grans en les que s'emmarca l'atenció gerontològica centrada en la persona.
- Entendrà el concepte d'educació gerontològica, i les diferents formes i nocions existents de desenvolupament i actuació professional actual.

- Serà conscient de la programació d'un procés d'intervenció, així com dels actors que hi participen i dels diferents instruments utilitzats.
- Tindrà coneixements sobre els models d'intervenció d'atenció i el seu marc normatiu.
- Tindrà coneixements sobre les noves agendes d'envelliment europeu i els nous temes que van apareixent en relació amb l'atenció gerontològica centrada en la persona a nivell local.
- Comprendrà el concepte de gerontologia educativa, així com les diferents estratègies i recursos utilitzats a nivell comunitari.

5.- Metodologia

5.1.- Activitats del professor:

- Presentar els principals mòduls que conté l'assignatura a través de classes teòriques i pràctiques.
- Guiar l'anàlisi de cadascun dels mòduls i assenyalar els principals elements a tenir en compte per a la seva comprensió.
- Proposar articles, pel·lícules, documentals, exposicions o conferències, tant per ser comentats i debatuts a classe com a través de la plataforma virtual.
- Fer el seguiment de l'assignatura al campus virtual i motivar la participació a partir de diferents notícies o novetats que puguin anar sorgint i que ajudin a complementar els coneixements referents a l'assignatura.

5.2.- Activitats dels estudiants:

- Participar activament en els debats en petit grup o bé generals que es desenvolupin a classe.
- Lliurar puntualment les activitats d'avaluació continuada que s'estableixen.
- Mostrar una actitud activa tant a classe com al conjunt de l'assignatura.
- Llegir la bibliografia assenyalada

Treball a l'aula	25 hores	1 ECTS
Treball tutoritzat	25 hores	1 ECTS
Treball autònom	25 hores	1 ECTS

6.- Sistema d'avaluació

6.1.- Activitats o instruments d'avaluació

L'estudiant (inclòs itinerari adaptat) pot optar per ser avaluat a través d'avaluació contínua o bé a través d'un únic examen.

Superació de l'assignatura a través d'avaluació contínua:

L'avaluació de l'assignatura està formada per una activitat de reflexió grupal, un treball de camp individual i un assaig de reflexió personal sobre el maltractament en la gent gran. La nota final serà la de la mitjana ponderada de les tres activitats. Les activitats no s'acceptaran fora de termini.

La informació específica de cada activitat es trobarà a la guia d'activitats d'avaluació de l'assignatura.

Superació de l'assignatura a través d'examen únic:

L'avaluació de l'assignatura està formada per un únic examen final, format per preguntes obertes.

En cas de no superar l'assignatura en primera convocatòria (bé perquè l'alumne hagi suspès o no s'hagi presentat), caldrà presentar-se a la segona convocatòria de juliol, on es realitzarà un examen format per preguntes obertes.

Els criteris d'avaluació en les convocatòries de gener i juliol són idèntics per als **estudiants d'itinerari adaptat**.

6.2.- Criteris d'avaluació

Ponderació de cada activitat:

Activitat	Ponderació	Data de lliurament
Activitat 1. Comentari de la pel·lícula "En el estanque dorado" en grups	25%	26 d'octubre de 2018

d'entre 2 i 4 alumnes. Es pot realitzar individualment pels alumnes d'itinerari adaptat.		
Activitat 2. Assaig individual sobre el maltractament en la gent gran	35%	28 de novembre de 2018
Activitat 3. Elaboració d'una Història de Vida. Individual.	45%	21 de desembre de 2018

7.- Resum del procés formatiu per competències

Veure quadre annex

8.- Vies de comunicació amb el docent

A més de l'atenció en els dos espais habituals de comunicació (aula i campus virtual) el professorat pot comunicar-se amb l'estudiant a través de tutories i del correu electrònic.

Correu electrònic: mgarcia2@peretarres.url.edu

Horari d'atenció: (cal demanar cita prèvia per correu a través del campus virtual):

Dimecres 9.30h -11h

9.- Bibliografia i recursos

Básica:

Brooker, D. (2013). Atención centrada en la persona con demencia. Barcelona: Ediciones Octaedro

Crespo, M. & López, J. (2007). El estrés en cuidadores de mayores dependientes. Madrid: Pirámide.

Fernández-Ballesteros, R. (Ed.) (2007). *Psicogerontología. Perspectivas europeas para un mundo que envejece*. Madrid: Pirámide.

Generalitat de Catalunya. Protocol marc i orientacions d'actuació contra els maltractaments a les persones grans. Recuperat a:
http://www20.gencat.cat/docs/bsf/03Ambits%20tematics/04Gentgran/Maltractaments_persones_grans/documents/proposta_protocol_maltractaments_gent_gran.pdf

Martínez-Rodríguez, T. (2011). *La atención gerontológica centrada en la persona*. Gobierno Vasco. Departamento de Empleo y Asuntos Sociales. Recuperat a:
http://www.gizartelan.ejgv.euskadi.net/r45-contss/es/contenidos/informacion/publicaciones_ss/es_publica/adjuntos/Atencion%20Gerontologica.pdf

Mayán, J.M. i Fernández-Prieto, M. (2008). *Mente Activa. Ejercicios para la estimulación cognitiva gerontológica*. Madrid: Pirámide.

Triadó, C. i Villar, F. (coords.) (2006). *Psicología de la Vejez*. Madrid: Alianza

Complementaria:

Asamblea Mundial sobre el envejecimiento (2002). Madrid: ONU.

Age platform europe, ede. European Association for Directors of Residential Homes for the Elderly (2010). *European Charter of the rights and responsibilities of older people in need of long-term care and assistance*.

Angermeyer, M.C. & Killian, R. (2000). Modelos teóricos de calidad de vida en los trastornos mentales. Dins H. Katschinig, H. Freeman & N. Sartorius (eds.): *Calidad de vida en los trastornos mentales*. Barcelona: Masson.

Barra, V.J., Robinson, S., Marin-Link, B., Underhill, L., Dotts, A., Ravensdale, D. & Salivaras, S. (2003). The Expanded Chronic Care Model: An integration of Concepts and Strategies from Population Health Promotion and The Chronic Care Model. *Hospital Quarterly*, Vol. 7, (1).

Bengoa, R. i Nuño, R. (2008). *Curar y cuidar. Innovación en la gestión de enfermedades crónicas: una guía práctica para avanzar*. Barcelona: Elsevier-Masson.

Bermejo, L., Martínez, T., Díaz, B., Maños, Q. i Sánchez, C. (coord.) (2009). *Guías de Buenas Prácticas en Centros de atención a personas mayores en situación de dependencia*. Oviedo: Consejería de Bienestar Social y Vivienda del Principado de Asturias.

Bernard, L. i Serrat, D. (1999). Aspectos médico-legales en relación con el anciano. Problemas vinculados con la vulneración de sus derechos (I). *Gerontología*, 15 (3), 48-55.

Burgueño, A. (2005). *Guía para personas mayores y familiares. Uso de sujeciones físicas y químicas con personas mayores y enfermos de Alzheimer*. Recuperat a: <http://www.ceoma.org/alzheimer/index.php>

Fernández-Ballesteros, R. (2009). *Envejecimiento activo*. Madrid: Pirámide

Fundación Cuidados Dignos (2012). *Modelo Vida y persona*. Recuperat a: www.cuidadosdignos.org

Fundación Cuidados Dignos (2012). *Norma Liber Ger*. Recuperat a: www.cuidadosdignos.org

Leturia, F.J., Inza, B. & Hernández, C. (2007). El papel de la familia en el proceso de atención a personas mayores en centros sociosanitarios. *Zerbitzuan*, 41, 129-43.

Márquez, M., Losada, A., Pillemer, K., Romero, R., López, J., & Martínez, T. (2010). Cuidando más allá del domicilio: el papel de la familia en los centros residenciales y el cuidado colaborativo. *Psicogeriatría*, 2, 93-104.

- Pac, P., Vega, P., Formiga, F. & Mascaró, J. (2006). Motivos de ingreso en residencias geriátricas en Calahorra (La Rioja). *Revista Multidisciplinar de Gerontología*, 16, 32-36.
- Padierna, J.A. (1994). ¿Existen un lugar para la familia del anciano en las residencias?. *Zerbitzuan*, 24, 40-49.
- Pérez, L. (2006). *Las personas mayores en España. Informe*. IMSERSO.
- Pérez, L. (2008). *Las estructura social de la vejez en España. Nuevas y viejas formas de envejecer*. IMSERSO.
- Pinazo, S. & Kaplan, M. (2007). Los beneficios de los programas intergeneracionales. Dins: M. Sánchez, (coor.). *Los programas intergeneracionales. Hacia una sociedad para todas las edades* (p. 70-101). Barcelona: La Caixa.
- Verdugo, M. A. & Schalock, R. L. (2001). El concepto de calidad de vida en los servicios humanos. Dins: Verdugo, M. A. & Jordán de Urries, B. (eds.). *Apoyos, autodeterminación y calidad de vida* (p.105-112). Salamanca: Amarú.
- Verdugo, M. A., Schalock, R., Gómez, L. & Arias, B. (2007). Construcción de escalas de calidad de vida multidimensionales centradas en el contexto: La Escala GENCAT. *Siglo Cero: Revista Española sobre Discapacidad Intelectual*, Vol. 38, (224), 2007, 57-72.
- Verdugo, M. A., Gómez, L.E. & Arias, B. (2009). *Evaluación de la calidad de vida en personas mayores: La Escala FUMAT*. Salamanca: INICO.
- Wagner, E. H. (1999). Care of Older People with Chronic Illness. In E. Calkins, C. Boulton and E. H. Wagner (eds.). *New Ways to Care for Older People: Building Systems Based on Evidence*, (p. 39-64). New York: Springer.
- Weiner, M. F., Martin-Cook, K., Svetlik, D. A., Saine, K., Foster, B. & Fontaine, C. S. (2000). The Quality of Life in Late-Stage Dementia (QUALID) scale. *JAMA*, 1: 114 WILKINSON, A. M. (1993). Dementia Care Mapping: A pilot study of its implementation in a psychogeriatric service. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 8, 1027-1029.
- Williams, J. & Rees, J. (1997). The use of "dementia care mapping" as a method of evaluating care received by patients with dementia: an initiative to improve quality of life. *Journal of Advanced Nursing*, 25, 316-323.
- World Health Organization (1996). *Whoqol-bref. Introduction, Administration, scoring and generic version of the Assessment*. Field Trial Version. Gènova: OMS.
- .

ANNEX: QUADRE RESUM DEL PROCÉS FORMATIU PER COMPETÈNCIES

Competències	Activitats formatives	Resultats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
Conèixer els factors biològics i psicosocials associats al procés d'envelliment sa versus patològic	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació teòrica per part del professor il·lustrada amb casos pràctics. - Lectures complementàries 	Reconèixer les característiques úniques de cada procés d'envelliment, normal o patològic.	Activitat d'avaluació núm.1 i 2
Detectar els tòpics que influeixen en la relació d'ajuda amb la persona gran	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació teòrica per part del professor il·lustrada amb casos pràctics. - Col·loqui a l'aula - Lectures complementàries 	Identificar estereotips que poden interferir en l'atenció a la gent gran	Activitat d'avaluació núm.1, 2 i 3
Mostrar habilitats de comunicació interpersonal en la interacció amb la persona gran, familiars i altres membres de l'equip.	- Realització de la història de vida d'una persona gran mitjançant entrevistes consecutives.	Autodetecció de punts forts i febles en la interacció amb els altres.	Activitat d'avaluació núm. 3
Saber elaborar la història de vida de les persones grans per a ser utilitzada com a eix vertebrador de les intervencions psicosocials.	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació teòrica per part del docent. - Realització de la història de vida d'una persona gran mitjançant entrevistes consecutives. 	Redacció d'una història de vida.	Activitat d'avaluació núm. 3
Aplicar els fonaments de l'atenció Centrada en la Persona	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació teòrica per part del professor il·lustrada amb casos pràctics. - Col·loqui a l'aula - Lectures complementàries 	Saber aplicar l'Atenció Centrada en la Persona com a marc d'intervenció en la gent gran.	Activitat d'avaluació núm. 2
Detectar possibles casos de maltractament en la gent gran i saber intervenir.	<ul style="list-style-type: none"> - Presentació teòrica per part del professor il·lustrada amb casos pràctics. - Visionat de curtmetratges i posterior col·loqui a l'aula 	Reconèixer el perfil de la persona maltractada, del maltractador i els factors de risc d'aquestes situacions.	Activitat d'avaluació núm. 2